

MODALITĂȚI DE INDIVIDUALIZARE A FORMARII VIITORILOR PROFESORI DE INFORMATICĂ *Ghenadie CABAC, gcabac@gmail.com*

Rezumat: În ultimele decenii individualizarea a devenit o realitate a vieții sociale, a politicilor educaționale și a procesului de instruire în sistemul educațional. Deși în sistemul de învățământ superior din Republica Moldova sunt create premisele pentru realizarea individualizării, ele încă nu sunt pe deplin exploatare. În lucrare sunt conturate aspecte ale individualizării formării cadrelor în predarea disciplinelor din domeniul TIC.

Cuvinte cheie: individualizare , sistem de învățământ superior.

Abstract: In recent decades individualization has become a reality of social life, of the educational policies and of the training process in numerous educational systems. Although in the higher education system in the Republic of Moldova legal prerequisites for achieving individualization are created, they are not fully exploited. However individualization is regarded as an individual training approach. The paper proposes a broader significance of the individualization training based on the notion of individual training route.

Keywords: *individualization, higher education system.*

Introducere

Într-o lume aflată în permanentă schimbare omul este nevoit să elaboreze strategii individuale de acțiune pentru fiecare situație nou apărută. Pentru a fi eficient, omul trebuie să se autodetermine în cadrul unei situații instabile, neprogramate. Formarea abilităților de autodeterminare, dezvoltarea competențelor necesare pentru a face față situațiilor complexe, devine mai rezultativă în condițiile individualizării procesului de formare. Individualizarea a devenit o realitate a vieții sociale, a politicilor educaționale și procesului de formare în multe sisteme educaționale.

În sistemul de învățământ superior din Republica Moldova sunt create premisele legale

pentru individualizarea formării. Aceste premise se referă la aspectul extern al individualizării. În lucrare sunt conturate, în baza experienței de organizare a formării viitorilor profesori de informatică la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, aspectele individualizării formării, utilizabile în cadrul predării tehnologiilor informaționale și a comunicațiilor (TIC).

1. Premizele individualizării formării viitorilor profesori de informatică

În mod tradițional, individualizarea se definește drept organizare a procesului de formare în care selectarea metodelor, procedeele și ritmului este realizată în dependență de particularitățile individuale ale studenților și a nivelului lor de pregătire [1].

Individualizarea poate fi analizată din diferite perspective.

De pe poziția cadrului didactic / organizării procesului de formare, individualizarea semnifică alegerea formelor, metodelor, procedeele de instruire în conformitate cu particularitățile individuale ale studenților.

De pe poziția conținutului formării, individualizarea semnifică elaborarea programelor de formare (planurilor de învățământ), curriculei, manualelor, suporturilor de curs, cursurilor electronice.

De pe poziția sistemului de învățământ superior, individualizarea semnifică existența diferitelor tipuri de universități, existența a trei cicluri de studii.

Astfel, Codul Educației al Republicii Moldova stipulează că învățământul superior este organizat la trei nivele (în conformitate cu Clasificarea Internațională Standard a Educației – ISCED -2011):

- (ciclul I) nivelul 6 – învățământ superior de licențiat;
- (ciclul II) nivelul 7 – învățământ superior de masterat;
- (ciclul III) nivelul 8 – învățământ superior de doctorat.

În corespundere cu principiul autonomiei universitare, instituțiile de învățământ superior elaborează planuri de studii în corespundere cu planul-cadru pentru studiile superioare [2]. Planul-cadru poate fi transpus într-o varietate mare de planuri de învățământ, realizând particularitățile și orientările fiecărei instituții de învățământ, fiecărui domeniu de formare profesională/specialități și ale fiecărui program de masterat/ specializări.

Conform Planului-cadru, planurile de învățământ conțin un trunchi comun și o componentă de specializare. Fiecare student își poate constitui traseul educațional individual de formare profesională din unitățile de curs propuse în plan pentru obținerea unei diplome universitare. Conform [3], studentul semnează anual cu instituția de învățământ un contract de studii. În contract sunt enumerate unitățile de curs / modulele obligatorii și opționale de formare psiho-pedagogică, de orientare către un alt domeniu de studii la masterat, care însumează cel puțin 60 de credite. Studentul este liber în alegerea cursurilor opționale, respectând condițiile planului de învățământ.

Deși spectrul de posibilități referitoare la individualizarea formării este suficient de larg, în realitate, numai la ciclul III de studii superioare de doctorat, formarea este individualizată (datorită numărului relativ mic de studenți). La ciclul I și II procesul de formare rămâne standardizat (cu caracter colectiv). Printre cauzele posibile ale unei asemenea situații pot fi

numite:

- tendința managerilor universitari de a economisi finanțele (studenții sunt nevoiți să „aleagă” unul și același curs opțional);
- dominarea paradigmei individualizării de pe poziția cadrului didactic, fără a lua în considerație interesele și aspirațiile studenților;
- lipsa cercetărilor didactice centrate de problematică individualizării formării în universitate. Cu excepția lucrării [4] nu sunt semnalate alte cercetări în problematica respectivă

2. De la abordarea individuală în instruire la principiul individualizării

Pot fi identificate trei tendințe în dezvoltarea reprezentărilor despre individualizarea instruirii/formării.

Prima tendință se referă la luarea în considerație a particularităților individuale ale studenților în condițiile caracterului colectiv al instruirii. O asemenea abordare, numită „abordare individuală a instruirii”, nu urmărește obținerea de către student a unor rezultate de învățare semnificative pentru el și era orientată numai spre „adaptarea” lui la mișcarea colectivă spre un rezultat comun [5].

A doua tendință se referă la diferențierea instruirii. De regulă, diferențierea era realizată după nivelul de pregătire al studenților. Studenții cu nivelul aproximativ egal erau uniți în subgrupe, cărora li se propuneau sarcini de învățare potrivite nivelului de pregătire. Și în cazul acestei tendințe nu era prevăzută dezvoltarea capacităților studentului concret.

A treia tendință ține de apariția așa-numitelor trasee individuale de formare. La început, se presupunea că rezultatul final al parcurgerii traseului este unic pentru toți studenții, iar individualitatea fiecărui student se manifestă prin modul de parcurgere a traseului (alegerea mijloacelor și metodelor de atingere a rezultatului).

Menționăm că toate tendințele enumerate au apărut în perioada învățământului magistrocentric. În esență, în cadrul fiecărei tendințe, profesorul adapta conținuturile la particularitățile individuale ale studenților, iar ultimii nu-și manifestau pozițiile de subiect al procesului de învățământ.

Abia în ultimul deceniu, în condițiile centrării procesului de învățământ pe cel ce învață, noțiunea de traseu individual de formare a căpătat o semnificație nouă: traseul este proiectul personal de învățare al studentului în spațiul educațional. Acest proiect este elaborat în colaborare cu cadrul didactic și fixat sub forma unui program individual de formare. Rezultatul parcurgerii traseului poartă denumirea de *traiectorie individuală de formare*. Mișcându-se de-a lungul traseului, studentul își dezvoltă competențele profesionale, își construiește sistemul de valori, își formează modul de comportament social.

Schimbările care au intervenit în semnificația noțiunii de individualizare a formării sunt niște consecințe ale schimbărilor parvenite la nivelul obiectivelor de bază ale sistemului de învățământ. După cum menționează cunoscutul filozof В. Розин [6], în ultimele decenii, devine tot mai actuală în învățământ *abordarea antropologică*, conform căreia obiectivul de bază al învățământului este dezvoltarea individului. Celelalte obiective, cum ar fi asimilarea culturii sau socializarea, trec pe planul doi.

Tradițional, școala, inclusiv școala superioară, urmărea realizarea comenzii statului (societății), prin care erau stabilite anumite priorități în conținutul învățământului, formarea unor calități și a unui potențial revendicat de societate și lumea muncii. Nu mai puțin importantă pentru formare este *comanda interioară a individului*, care reprezintă un răspuns rațional la întrebarea: ce și de ce eu doresc să învăț? Vorbind la figurat, ceea ce studentul învață conform comenzii de stat este învățare pentru „trup”, iar ceea ce învață conform comenzii interioare este învățare pentru „suflet”.

Asimilarea conținuturilor unui program (impus), adică realizarea comenzii de stat, nu permite studentului să-și asume responsabilitatea pentru rezultatele învățării (în virtutea caracterului impus al programului). Un asemenea absolvent nu va fi pregătit pentru a lua decizii și a-și asuma responsabilitatea la locul de muncă. Tocmai de aceea în formarea universitară modernă este importantă comanda studentului referitoare la propriul program de formare. Vorbind despre această comandă, cercetătorii subliniază faptul că se are în vedere nu alegerea unui sau altui program de formare, ci conștientizarea diverselor posibilități ale unui program individual de formare propriu [7]. Cercetătoarea T. Ковалева definește individualizarea drept un principiu al instruirii, care asigură constituirea de către student a propriului program de formare. În lucrarea [8] T. Ковалева face o distincție importantă între noțiunile de individualizare a instruirii și abordare individuală în învățământ. Abordarea individuală este realizată în vederea susținerii eficienței instruirii, orientate spre socializarea individului. Abordarea individuală ia în considerație faptul că toți indivizii sunt diferiți, posedă diverse tipuri de percepere și memorizare a informației, utilizează predominant anumite canale de percepere a informației. Individualizarea instruirii are un obiectiv mai larg: *implicarea studentului în procesul de formare* prin oferirea posibilității de a proiecta și a dirija acest proces.

Cercetătoarea С. Малашкина [8] evidențiază următoarele caracteristici ale abordării individuale și ale individualizării (tab. 1).

Tabelul 1. Comparația noțiunilor „abordare individuală” și „individualizare”.

| Abordare individuală | Individualizare |
|---|--|
| Centrată pe profesor | Centrată pe student Profesorul este facilitator |
| Orientată spre sprijinul eficienței procesului de instruire | Orientată spre formarea capacității de autogestione a traiectoriei individuale de învățare |
| Conținutul formării este prestabilit | Conținutul formării este selectat de student |

Forța motrice a procesului de individualizare a formării o constituie un set de contradicții, dintre care menționăm:

- a) contradicția dintre posibilitățile studentului și nivelul real al activității lui de învățare;

- b) contradicția dintre caracterul individual de însușire a cunoștințelor, formare a abilităților și caracterul colectiv al activității de însușire (aceasta este de fapt contradicția de bază a procesului de învățământ)

Scopul individualizării formării îl constituie *integrarea* potențialului individual intern al studentului cu resursele mediului de învățare extern prin implicarea studentului în construirea traseului propriu de formare.

Principiul individualizării formării este strâns legat de un alt principiu al învățământului modern: principiul deschiderii în învățământ. Acest principiu se referă la lărgirea spectrului de entități care pot oferi servicii educaționale. Se presupune că orice element al mediului social și cultural poate realiza funcții educaționale, dacă posibilitățile acestor entități vor fi utilizate în modul corespunzător. Menționăm că numărul de entități care pot oferi servicii de formare a crescut în ultimul deceniu. Pe lângă posibilitatea de a învăța paralel la două specialități, de a alege cursuri predate la alte specialități și a obține credite suplimentare, studentul de azi are posibilitatea de a participa la training-urile oferite de diverse fundații, agenții, ONG-uri, are posibilitatea de mobilitate academică (prin programul european Erasmus Mundus, alte programe internaționale) și de realizare a stagiilor de formare în alte universități, are posibilitatea de a utiliza serviciile Internetului în particular, de a se înscrie la cursurile on-line deschise cu participare masivă (MOOC).

În consecință, traseul individual de formare va fi constituit din secvențe de învățare individuală offline, secvențe de învățare individuală online, învățare tradițională „față în față” cu profesorul, învățare colaborativă online. Mai mulți cercetători afirmă că cea mai promițătoare cale de constituire a traseului individual de formare a studentului constă în elaborarea unor resurse informaționale colective și utilizarea e-learning-ului. Alegerea dintre platformele de învățare (gen MOODLE) și mediile personale de învățare la realizarea unui învățământ individualizat constituie o problemă didactică importantă pentru soluționarea căreia sunt necesare cercetări suplimentare, inclusiv de ordin experimental.

Concluzii

Trecerea de la educație și formare clasică, bazată pe modelul gnoseologic, la dezvoltarea potențialului uman, bazat pe modelul social-antropologic, a schimbat viziunea cercetătorilor asupra noțiunii de individualizare a învățământului. Inițial, individualizarea avea o semnificație îngustă și semnifica luarea în considerație a particularităților individuale ale studenților în organizarea procesului de formare. În ultimii ani, individualizarea are o semnificație mai largă: implicarea studentului în procesul de formare / readucerea lui pe poziția de subiect prin oferirea posibilității de a proiecta și dirija acest proces.

BIBLIOGRAFIE

1. Индивидуализация профессионально-педагогической подготовки учителя. Монография. Под общей редакцией М.А. Зязюна. Киев: Вища школа, 1997, 281 с.
2. Planul-cadru pentru studii superioare Aprobate prin Ordinul ME nr. 455 din 3 iunie 2011. [online]. Disponibil pe Internet: <http://www.edu.md/ro/invatamint-profesional-secundar-profesional-mediu-de-specialitate-superior/> (vizitat 7.09. 2014).
3. Regulamentul de organizare a studiilor în învățământul superior în baza Sistemului

- Național de Credite de Studii. Anexa la ordinul ME nr. 726 din 20 septembrie 2010 [online] Disponibil pe Internet: (vizitat 7.09.2014).
4. Scutelnic O. Diferențierea instruirii studenților în procesul studierii cursului universitar de informatică. Autoreferatul tezei de doctor în pedagogie. Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2013.
 5. Гребенникова В.М.; Игнатович С.С. Проектирование индивидуального образовательного маршрута как совместная деятельность учащегося и педагога. În: Фундаментальные исследования, № 11, 2013.
 6. Розин В.М. Философия объективности. Москва: АПК и ППРО, 2011, 380 с.
 7. Ковалева Т. М. Проблема субъективности в современной дидактике. În: Письма в Эмиссия.Оффлайн ART 1730, январь 2012. [online]. Disponibil pe Internet: <http://www.emissia.org/offline/2012/1730.htm> (vizitat 8.09.2014).
 8. Ковалева Т. М. Индивидуализация образования. [online]. Disponibil pe Internet: <http://www.mychared.ru/slide/1313831> (vizitat 8.09.2014).
 9. Малашкина С.В. Индивидуализация и индивидуальный подход. [online]. Disponibil pe Internet: http://www.rusnauka.com/6_PNI_2014/Pedagogica/6_160952.doc.htm (vizitat 8.09.2014).